

прикладі «Вечори на хуторі біля Диканьки» є такі: інноваційність подачі матеріалу, впровадження інформаційних технологій, мультимедійність. Тут важливим компонентом є поєднання творчих та традиційних підходів до вивчення теми, класичних та інноваційних педагогічних технологій, традиційних та інформаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Онищенко О.В. План –конспект уроку зарубіжної літератури з елементами медіаосвіти в 6 класі. 8 с.
2. Соколовська Л.А. Використання інтерактивних технологій на уроках зарубіжної літератури. Київ, 2021. 17 с.
3. Фасоля А.М. Літературна освіта: компетенції, компетентності, знання. Компетентнісний підхід до вивчення української літератури в школі. 2017. Вип. 1. С. 8–28.

Желяк Аліна Андріївна,
здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем
факультету іноземних мов
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ РОМАНУ-АНТИУТОПІЇ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

Розвиток уявлення про колективне майбутнє, що часто відображається в утопічних і антиутопічних творах відбувався на двох рівнях: уявному (завдяки творцям утопій і соціальних антиутопій) і практичному (завдяки політикам і філософам). На першому рівні письменники прагнули створити літературну картину ідеального, щасливого суспільства, яке пододало всі проблеми, що турбують сучасну людину. Найбільш ґрунтовні погляди на утопію висловив в своєму інтерв'ю 2019 року в тижневику Polityka історик філософії та політолог

Арно Мюнстер, який підкреслив, що утопії потрібні людині, щоб вона могла критикувати сьогодення та змінювати майбутнє [1, с. 200].

Антиутопія, як правило, зображує суспільство, що зайшло в соціально-моральний, економічний, політичний або технологічний глухий кут через низку невірних рішень, прийнятих людством протягом тривалого періоду. Також антиутопія може бути варіантом постапокаліптики, де показано суспільство, що впало внаслідок внутрішніх протиріч.

Школа є соціальним інститутом, що займається вихованням і навчанням, її мета – виховання та озброєння молодих людей знаннями та навичками, які дозволять їм ефективно функціонувати в суспільстві майбутнього. Концепція Нової української школи наполягає на формуванні патріота, особистості, інноватора. Школа має нагадувати лінзу, у якій фокусуються суспільні уявлення про колективне майбутнє наступного покоління, оскільки має готувати учнів до автономного життя (не в теперішньому, а принаймні через десятиліття).

Розглядаючи школу в контексті колективного майбутнього В.В. Бушанський вважає, що вона має виконати два важливі завдання по відношенню до покоління:

- ✓ цілеспрямована, масова, універсальна підготовка (за знаннями, уміннями, засвоєнням світогляду) молодих представників громади до майбутнього самостійного життя в дорослому віці (в суспільстві майбутнього, профіль якого відповідає уявленням ідеологів);

- ✓ підтримання загального, спільного соціального досвіду, який є здатністю функціонувати в інституції, що є спільною основою соціального розуміння [2, с. 95].

Ці обидві функції, які виконує школа щодо суспільства, використовуються письменниками. Вони ґрунтуються на спільному досвіді школи та свідчать про взаємозалежність освіти та ідеології (ідеології впливають на зміст освіти; освіта легітимізує ідеологію, вводить її в життя спільноти) та їхній значний вплив на формування публічної сфери. Твори антиутопічного жанру сприяють формуванню ідеалів, відмінні пильною увагою до особистості, зберігають в

людській свідомості почуття суверенності, свободи, самостійність поглядів, стають найважливішим компонентом формування світогляду і художнього смаку старшокласників.

Вивчення творів антиутопій в школі набуває неабиякої ваги. Щоб ці твори зацікавили учнів і виконали свою дидактичну функцію, вчитель має зацікавити учнів розповіддю про твір, яка має містити, з одного боку, нові, футуристичні, елементи, а з іншого боку, елементи, добре відомі учням з власного життя. Потрібно, щоб старшокласники легко ідентифікували себе з літературним героєм.

Разом із головним героєм учні занурюються у представлений світ – знайомляться з іншими членами його спільноти і на основі цього можуть визначити характеристики всієї спільноти, наприклад, що для неї характерна стратифікація, чітка соціальна структура. Існують привілейовані групи, які володіють владою завдяки знанням, технологіям, матеріальним благам, і безправні групи, які еквівалентні бідним, селянам, рабам та іншим виключеним. Соціальний прогрес неможливий або дуже важкий. Хоча учень старшої школи дізнається про різні способи дегуманізації індивідів і розуміє, що виживання часто залежить від конформістської поведінки, від придушення індивідуальності. Тут іноді спостерігається гіперегалітаризм, який викликає відчуття, що відхилення від будь-якої норми є неетичним і осудним.

У антиутопічних романах, які адресовані молоді, інституційна освіта розчаровує. Школа звичайна, взята безпосередньо з пруської моделі навчання XIX століття, за якою навчалися і виховувалися слухняні робітники. Шкільні сцени зазвичай згадуються на початку роману і мають лише привчити реципієнта до представленого світу. Інституційна освіта підпорядкована антиутопічній ідеології. Школа – це інструмент влади, простір для пропаганди, а корисні навички, яких учні вчать в ній, – це читати, писати та рахувати. Таким чином, учень стає центром діяльності, що посилює вплив дорослих (вчителів) на учнів старшої школи. Мовою педагогіки: школа служить для формування розуму та характеру своїх учнів. В шкільній програмі вивчаються подібні твори, де кожен автор говорить про втрату моральності, про бездуховність сучасного покоління;

світ антиутопістів – це лише голі інстинкти й «емоційна інженерія». Антиутопія відтворює картину трагічної реальності, апокаліптичного буття, дає тотальне заперечення як дійсного, так і можливого варіанту майбутнього.

В шкільній програмі на вивчення антиутопічних творів відведено мало, годин, в 11 класі всього 4 години. Хоча в літературі існує багато цікавих та потрібних романів-антиутопій: «Який чудесний світ новий!» (Олдос Гакслі, 1932), «Ми» (Євген Замятін, 1920), «Не відпускай мене» (Кадзуо Ішігуро, 2005), «Каллокаїн» (Карін Боє, 1940).

Антиутопічні твори, як правило, зображують суспільство, що зайшло в соціально-моральний, економічний, політичний або технологічний глухий кут через низку невірних рішень, прийнятих людством. Антигуманний тоталітаризм, диктат, відсутність свободи, страх, доносительство, безнадійність боротьби — ось теми, що зачіпаються цим жанром. Сюжет часто вибудовується на протидії особистості або невеликої групи особистостей правлячому диктату, найчастіше закінчується поразкою героїв. Підростаючому поколінню треба читати подібну літературу, щоб знати правду про тоталітарні режими і їхню сутність.

Аналіз антиутопій показує учням старшої школи, молоді (а саме вони є тим тригером, який здатний змінити сучасну реальність в майбутньому), що наступить майбутнє, яке слід уникнути, якщо це можливо. Іноді негативна утопія була сатиричним пародіюванням позитивної утопії, іронічне її перевертання перетворювалося на прогноз похмурих перспектив. Найчастіше вони описували можливі негативні наслідки технічного та наукового прогресу, механізації праці та способу життя, попереджали про небезпеки світових воєн, які можуть повернути історію назад [3, с. 116].

Підсумовуючи потрібно сказати, що вивчення роману-антиутопії в старшій школі є надзвичайно важливим і актуальним, тому що такого роду романи в першу чергу орієнтовані на молодь, яка може змінити суспільство. При розбудові демократичного суспільства в світі й Україні надзвичайно актуальним є вивчення антиутопій, які показують читачам до чого може призвести утвердження тоталітарних режимів. Сьогодні Україна є прикладом реальної

жертви тоталітарного режиму, який міг би не отримати настільки потужну владу та підтримку власного народу, якби люди, ще починаючи із школи, читаючи антиутопії, навчилися аналізувати, думати та робити власні висновки, які б спиралися на реальні факти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бушанський В. Утопії і антиутопії в європейській культурі. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. Вип. 3-4(95-96). URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2019/03/bushanskyi_utopii.pdf
2. Скляр І.О. Осмислення роману Ярослава Мельника «Маша, або Постфашизм» в психопоетикальній площині. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип 24. Т. 2. С. 115-121.
3. *Naturaleza/Simplicité. Natürlichkeit im Musiktheater*, ed. V. Grund, C Genewein, H. G. Nicklaus, Bielefeld. 2019.

Колеснік Анна Юріївна,
здобувач вищої освіти III року навчання
за першим (бакалаврським) рівнем
Криворізького державного педагогічного університету

ВИВЧЕННЯ НОВЕЛИ Г. ПАГУТЯК «ПОТРАПИТИ В САД» У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ЛІТЕРАТУРИ

Програма з української літератури для 10–11 класів була створена на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нової української школи» (2016). Шкільний предмет «Українська література» передбачає вивчення кращих зразків художньої літератури, які сприяють збагаченню внутрішнього світу молоді, позитивно впливають на формування морально-етичних цінностей, розвивають самостійність мислення. Від художнього й психологічного досвіду, який представлений в кращих творах шкільного курсу української літератури, залежить формування свідомості